פועלי כל הארצות התאחדו!

זו הדרך

ZO HADEREKH زو هديرخ

גיליון 26, 24 ביוני 2020

מורי דרך

מאבק המורים והעו"סים על זכויותיהם - תמרור אזהרה בפני ממשלת הימין; זו העת לפתוח במערכה לשינוי המדיניות

בית הדין לעבודה דחה בשבוע שעבר (19.6) את בקשת ממשלת הימין לחייב את מורי ארגון המורים העל-יסודיים להמשיך לעבוד לאחר סיום שנת הלימודים, בניגוד להסכם הקיבוצי. בעקבות ההכרעה, הודיעה הסתדרות המורים כי הלימודים בגני הילדים ובבתי הספר היסודיים יגיעו לסיומם ב-30 ביוני, וכי הלימודים בחטיבות הביניים הסתיימו. ההסכם בין הסתדרות המורים למשרד האוצר, שנחתם בחודש אפריל, התנה את תוספת הימים בכך שגם מורי כיתות י', המאוגדים בארגון המורים, ימשיכו ללמד.

סטירת הלחי המצלצלת שקיבל שר החינוך יואב גלנט מבית הדין לעבודה, שסירב לאשר הפרה בוטה של הסכמים קיבוציים חתומים, היא תמרור אזהרה לממשלת הימין כולה. הגנרל גלנט, בפקודת משרד האוצר ותוך הטחת עלבונות במורים ובארגוניהם, סבר שניתן לרמוס את עובדי החינוך ואת זכויותיהם.

ח"כ יוסף ג'בארין (חד"ש – הרשימה המשותפת), הגיב באומרו: "המורים הם לא בייביסיטר, ועבודה בחינם היא ניצול גס. ניצחון ארגון המורים הוא ניצחון של כל מי שרוצה לילדיו חינוך טוב ועתיד טוב. אני גאה לעמוד לצד המורים והמורות לאורך המשבר, ומברך על עבודת הקודש שהם עושים למען הילדים של כולנו". על כך הוסיף ח"כ עופר כסיף (חד"ש - הרשימה המשותפת): "בשיאו של המשבר היו אלה המורים שסייעו למשפחות להתמודד בתקופה בלתי נסבלת. אסור לדרוש מהם להוסיף ולו דקה אחת חינם. בית ספר הוא לא מחסן ילדים כשההורים בעבודה.

הניסיון של האוצר לכפות על המורים עבודה ללא שכר אינו אלא ניצול הזדמנות לפגוע בזכויות המורים ולקבוע תקדים נגד זכויות עובדים בכלל".

ספק רב אם בהנהלות משרדי הממשלה בקריה בירושלים, בייחוד במשרד ראש הממשלה, מבינים את המסר שיצא מבית הדין הארצי לעבודה. עליהם להפנים שאין לפגוע בזכויות עובדים, לרבות אלה המועסקים במגזר הציבורי, ויש לגנוז את החלומות באספמיה בדבר הורדת שכר, תוספת מטלות או פיטורים באמתלה של "מצב חירום" או צורך "להיכנס תחת האלונקה", כפי שניסח גלנט בפנותו למורים בשבוע שעבר.

אך לא די בשמירה על הזכויות. זו העת לפתוח במערכה נגד המדיניות הניאו-ליברלית של ממשלת הימין. שינוי המדיניות הממשלתית נחוץ עד מאוד בעקבות הימשכות משבר הקורונה והעמקת האבטלה (ר' מאמר בעמ' 3).

לפני כחודש-חודשיים דובר רבות על "תוכניות יציאה" מן המשבר. ממשלת נתניהו-גנץ מוכיחה שאין לה שום תוכנית יציאה – רק המשך של אותה מדיניות ניצול, המנסה לגלגל על העובדים והמובטלים את מחיר המשבר.

המערכה בה פתח איגוד העובדים הסוציאליים בצעדת המחאה שיצאה ביום ראשון (21.6) מתל-אביב, היא דוגמא לנחישות שצריכים לגלות כל ארגוני העובדים, וההסתדרות בראשם. "זמן לזעוק" נאמר בכרזות שהניפו הצועדות, אך זהו גם זמן לשנות.

ההסתדרות אמנם הכריזה בשבוע שעבר על שורה ארוכה של סכסוכי עבודה, אבל זה לא מספיק. מורות ועובדות סוציאליות, מורים ועובדים סוציאליים מוכיחים שהגיעה העת לפעול לשינוי חברתי יסודי.

דברים בשם אומרם

נגיף הכיבוש

"שר החוץ הגרמני הייקו מאס לא יבקר ברשות הפלסטינית. ישראל, שהחליטה לגייס את נגיף הקורונה למאמציה המדיניים, הבהירה למשרד החוץ הגרמני כי אם השר יבקר ברשות הפלסטינית, הוא ייאלץ לשהות בבידוד בישראל למשך שבועיים. אפשר לשער שאילו הדברים היו אמורים בשר החוץ האמריקאי, המגבלה הזאת לא הייתה חלה עליו, כפי שאינה חלה על מתנחלים, חיילים וקצינים ש'מבקרים' מדי לילה בשטחי הרשות. אלא שביקורו של מאס, ועמדתה של גרמניה בכלל, נגועים, לטעמה של הממשלה, בנגיף מסוכן אחר שמחייב לנקוט בריונות דיפלומטית נגדה: גרמניה מתנגדת בתוקף לסיפוח אזורים בגדה".

(מאמר המערכת של "הארץ", 10.6)

נגיף ההון

"אחרי הפרסום לפיו המשנה למנכ"ל משרד הבריאות, פרופ' איתמר גרוטו, אישר למיליארדר טדי שגיא שלא להיכנס לבידוד עם שובו מחו"ל, בכירים במשרד הבריאות אומרים כי שגיא שלח לגרוטו בקשה בסוף חודש מאי - וזה השיב בשתי מילים: 'גרוטו מאשר'. במשרד טוענים כי המשנה למנכ"ל כבר העניק אישורים דומים בעבר".

(חדשות 12, 11.6)

מגישים סקרים ברוטב חוק הלאום

אתרי חדשות פרסמו הבוקר ממצאי סקר שנערך בקרב יהודים בלבד, על אף שנושא הסקר, סיפוח שטחים בגדה המערבית, נוגע הן לאזרחים היהודים בישראל והן לאזרחים הערבים. זאת ועוד, במרבית האתרים שדיווחו על ממצאי הסקר הוטעו הגולשים לחשוב שממצאיו מייצגים את עמדת הציבור הישראלי כולו. באתר ערוץ 7 פורסמה, למשל, ידיעה תחת הכותרת '68% מהציבור בעד החלת הריבונות ביו"ש'".

("העין השביעית", 12.6)

ניצן בשטח, מחנה השלום לבטח

"יזמנו את ההפגנה הגדולה בכיכר רבין, יחד עם גורמים רבים, וזו הייתה הפגנה עצומה, ואני גאה בכך שהובלנו אותה".

(יו"ר מרצ, ח"כ ניצן הורוביץ, באיגרת לחברי מפלגתו, 13.6)

האם יש גרוע יותר מנשיא פולין? ביבי ידידו

"נשיא פולין אנדז'יי דודה אמר כי האידאולוגיה הלהט"בית הרסנית יותר מקומוניזם".

(כותרת בעיתון "גרדיאן" הבריטי, 15.6)

שגריר המתנחלים שהגיע מהבית הלבן

"לא ברור את מי שגריר ארה"ב, דייוויד פרידמן, מייצג. עמדתו קיצונית משל האמריקאים, קיצונית משל ממשלת ישראל, ומוחרמת בידי הפלסטינים. ישראל בוודאי לא צריכה את פרידמן כראש ממשלה שלישי, שעוקף את שני ראשי הממשלה שלה מימין. מוטב שמישהו יזכיר לפרידמן שהוא בסך הכל השגריר האמריקאי בישראל".

(מאמר המערכת של "הארץ", 17.6)

מכתבים למערכת

סיפוח השטחים כצעד אנטישמי

יש סיבות רבות מדוע להתנגד לתוכניתו של נתניהו לספח התנחלויות ואת בקעת הירדן הכבושה. ברצוני להתמקד במשמעות אחת של תוכנית זו: סיפוח ללא אזרוח של התושבים הפלסטינים החיים בשטחים המסופחים. משמעותו של הצעד המוצע הוא שישראל תבדיל ותפלה באופן חוקי בין יהודים ללא יהודים. בכך תתן ישראל צידוק אידאולוגי וחוקי להפליה דומה של יהודים בארצות שונות בעולם.

אפשר לטעון נגדי, שישראל מפלה ממילא את אזרחיה הערבים-פלסטינים. זה נכון, אך בינתיים אין כמעט חוקי הפליה בנוסח האפרטהייד. ישנם שני חוקים בולטים בספר החוקים הישראלי המקבעים אפליה לאומית: חוק השבות, המכיר בזכותם של יהודים "לשוב" לישראל, אך מונע זכות זו מהפלסטינים, הוא המובהק שבחוקים המפלים; השני הוא חוק הלאום – חוק חדש מבית היוצר של הימין הישראלי, שמקבע את יתרון האזרחים היהודים על האזרחים הערבים במדינה ומקדם בכך אפליה בגלוי. נעבור כעת למאבק נגד חוקים מפלים, שבכמותם נוהל המאבק נגד חוקי האפרטהייד בדרום אפריקה.

אפשר גם לטעון שאין הבדל בין המצב העכשווי בשטחים הכבושים לבין המצב שיהיה לאחר הסיפוח. יש אמת בטענה זו, אולם חשוב לזכור שהכיבוש הישראלי בשטחים הוא לכאורה מצב זמני הנתון לשינוי, בכפוף למשא ומתן מדיני לפתרון המחלוקות. סיפוח ללא אזרוח, לעומת זאת, יקבע את מצב האפליה ואת הפגיעה השיטתית באוכלוסייה הפלסטינית.

מנהיגי הימין הישראלי נזעקים תמיד לשמע התקפות אנטישמיות נגד המיעוט היהודי בארצות שונות בעולם. ההתנגדות לאנטישמיות מבוססת על ערכים אוניברסליים השוללים פגיעה באנשים על רקע שייכותם האתנית או הלאומית. אנטישמיות היא סוג של גזענות: היא מבקשת להתייחס לבני אדם לא לפי מעשיהם, אלא בגלל שייכותם. והנה אותה ממשלה המגנה כל תופעת אנטישמיות בעולם, פועלת בדיוק לפי עיקרון הפעולה האנטישמי. היא פוגעת בבני אדם שכל פשעם שנולדו פלסטינים ולא יהודים!

לאמיתו של דבר, המצב בארץ חמור אף יותר בהשוואה לאנטישמיות בעולם. היום רוב הפגיעות האנטישמיות ביהודים נעשות בידי יחידים וארגונים גזעניים. כבר כמעט שאין פגיעה במיעוט היהודי מטעם שלטון הרוב. אצלנו יש פגיעה בערבים מצד יחידים והימין הקיצוני, אבל עיקר הפגיעה בהם, בישראל ובשטחים הכבושים, נעשית בידי הממשלה! דרך קבע מנצלת ממשלת ישראל את האנטישמיות לתחזוק רגשות האשם של חוגים בעולם הנוצרי כלפי ישראל, וכדי להשתיק ביקורת על מעשיה הגזעניים נגד הפלסטינים בישראל ובשטחים הכבושים. לתדהמתי זה מצליח. עד היום לא העזה שום ממשלה במדינה כלשהי להצביע על הצביעות של ממשלת ישראל.

מי שבאמת מתנגד לאנטישמיות חייב להיות ישר, ולהתנגד לפגיעה השיטתית של ממשלת ישראל באזרחיה הפלסטינים ובאוכלוסייה הפלסטינית הכבושה.

עמוס גבירץ, קבוץ שפיים

ניתן לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל
zohaderekh@gmail.com
או לתיבת דואר 26205 ת"א-יפו 6126102

להקמת איגוד מובטלים

בעיצומו של המשבר הכלכלי והחברתי בעקבות נגיף הקורונה, נשאלת השאלה: כמה מובטלים יש כעת בישראל? וכמה יהיו בעוד חודשיים? לשאלה השנייה קשה להשיב. על פי ההערכות מדובר במאות אלפים. לכאורה, לשאלה הראשונה קל יותר להשיב. אבל אין זה המצב. מזה שבועות ארוכים אין שירות התעסוקה מפרסם נתונים מלאים על מספר מחוסרי העבודה במשק.

ביום חמישי שעבר (19.6), למשל, פורסמה הודעה מטעם השירות לפיה "941 מבקשי עבודה חדשים נרשמו ביממה האחרונה בשירות התעסוקה. לעומתם, 2,638 איש דיווחו על חזרה לעבודה. מאז החלו ההקלות במסגרת שחרור המשק התקבלו בשירות התעסוקה 347,229 דיווחים על חזרה לעבודה, ומנגד, נרשמו 121,696 דורשי עבודה חדשים".

נתונים ברורים, נכון? אבל מתי החלו ההקלות בהן מדובר? ב-19 באפריל? או אולי ב-2 במאי? ממש לא נהיר, כי היו כמה הכרזות ממשלתיות בדבר "הקלות בסגר". מההודעה ניתן להבין שכמעט רבע מיליון עובדים "נטו" שבו לעבודה מאז המועד שלא צוין. וזהו הישג יפה לכל הדעות. אבל כמה עובדים נותרו ללא תעסוקה? יתר על כן, מדוע עדיין מפטרים עובדים חרף ההטבות שניתנו למעסיקים? או שאולי מדובר בעובדים שהוצאו לחופשה ללא תשלום (חל"ת) נגד רצונם ובניגוד לחוק? תשובות לשאולות אלה אינן בנמצא, לפחות לא בהודעות לעיתונות מטעם שירות התעסוקה והמוסד לביטוח לאומי – האחראי לתשלום דמי אבטלה.

על פי הנתונים שפרסם שירות התעסוקה בעבר, בסוף מאי היו בישראל כמיליון מחוסרי עבודה – מהם רבע מיליון מפוטרים. אלה מספרים עצומים המייצרים תמונה עגומה וללא תקדים – לפחות מאז המיתון הגדול ערב מלחמת ששת הימים, בשנים 1966 ו-1967.

המובטלים השקופים

יש לציין שנתוני אבטלה אלה הם חלקיים. הם אינם מביאים בחשבון חמישה מגזרים במעמד העובדים, שהם שקופים על פי רוב: עובדות ועובדים שלאחר גיל היציאה לפנסיה (שגילם מעבר ל-67) ושמספרם מוערך בכ-150 אלף; את הצעירים עד גיל 20, המונים על פי ההערכה כ-100 אלף עובדות ועובדים; רבבות פועלים פלסטינים המועסקים בישראל או בהתנחלויות בשטחים הכבושים (ר' ידיעה נפרדת בעמוד זה); ורבבות מהגרי עבודה ומבקשי מקלט. המשותף למגזרים אלה הוא שאינם זכאים לדמי אבטלה ואי-אפשר להוציאם לחל"ת ולכן הם נעדרים מהנתונים הרשמיים. גם עובדים עצמאים נפגעו קשות במשבר וגם הם אינם זכאים לדמי אבטלה.

הפיטורים במגזרים אלה קלים להפליא. רוב העובדים בהם שייכים לקבוצות המוחלשות ביותר באוכלוסייה, ועבור רובם שכר מינימום הוא בפועל שכר מקסימום.

יתר-על-כן, על פי הנתונים שפרסמו הביטוח הלאומי, שירות התעסוקה, הכלכלנית הראשית באוצר ובנק ישראל, מרבית העובדים שאיבדו את פרנסתם בזמן משבר הקורונה כתוצאה מהוצאה לחל"ת או פיטורים הם עובדים בעלי שכר נמוך.

מחקר שנערך לאחרונה במינהל המחקר והתכנון של המוסד לביטוח לאומי ומסתמך על נתוני סוף חודש אפריל מראה שכתוצאה ממשבר הקורונה צפוי שיעור העוני בקרב משפחות בישראל לעלות מ-18% ל-19.4%.

שיעור העוני בקרב האוכלוסיות הפגיעות: ערבים, חרדים ומשפחות חד הוריות, צפוי לעלות בשיעורים גבוהים עוד יותר. כך למשל, שיעור העוני בקרב משפחות חד הוריות צפוי לעלות מ-26% ל-30%. אוכלוסייה נוספת שנפגעה באופן חריף מהמשבר היא אוכלוסיית משקי הבית שבראשן עומד עצמאי. שיעור העוני בקרב משפחות אלה צפוי לעלות מ-12% לפני המשבר, ל-16% בעקבותיו. על פי ממצאי חטיבת המחקר של בנק ישראל, בתקופת שיא הסגר באמצע חודש מארס, כרבע ממשקי הבית בארבעת העשירונים הנמוכים נותרו ללא הכנסות מעבודה כלל. בנק ישראל מעריך שגם באמצע חודש מאי, עם הסרת המגבלות, נותרו עדיין משקי בית רבים ללא הכנסה: כ-17% מכלל משקי הבית בעשירונים הנמוכים, ובין 10% ל-12% ממשקי הבית בעלי הכנסה בינונית וגבוהה.

יצוין שלמרות שעובדות מהוות 49% מכלל המועסקים במשק, 56% מהתביעות לדמי אבטלה בזמן משבר הקורונה היו של נשים. כך עולה ממחקר חדש שפרסם מרכז טאוב.

עבודה מאורגנת ואבטלה

רוב המפוטרים נמנים עם המגזרים הלא-מאורגנים במעמד העובדים, שהם כ-75% מהמועסקים בישראל. קל לחזות איך תשפיע רמת אבטלה כה גבוהה: ירידה בשכר, העמקת העוני, הדרת מגזרים רבים משוק התעסוקה. במצב זה, על ההסתדרות לגלות אחריות כלפי חבריה וכלפי כלל העובדים – אחריות שלא גילתה במהלך כל משבר הקורונה (את משבר אל על, זוכרים?). ההסתדרות חייבת להקים איגוד עובדים-מובטלים ולו כמה מטרות: להבטיח הכנסת מינימום לעובדים ולבני משפחותיהם, להיאבק במדיניות ממשלת הימין הניאו-ליברלית, למען הכשרה מקצועית, עזרה הדדית, ועידודן של צורות העסקה עצמאיות – קואופרטיבים. חברי ההסתדרות ומעמד העובדים כולו זקוקים לכך עכשיו יותר מתמיד.

אפרים דווידי

איפה דמי האבטלה של הפועלים הפלסטינים?

איגודים מקצועיים ממדינות שונות באירופה פנו בשבוע שעבר לקונפדרציה הבינלאומית של האיגודים המקצועיים (ITUC) בתלונה על כך שלעובדים הפלסטינים המועסקים בישראל ובהתנחלויות בשטחים הפלסטיניים הכבושים לא שולמו דמי אבטלה בעת משבר הקורונה – בשונה מיתר העובדים בישראל. עוד טוענים האיגודים שההסתדרות לא עשתה דבר כדי למגר אפליה פסולה זו ולהבטיח הכנסת מינימום לעובדים המשלמים דמי ביטוח לאומי מכיסם כחוק, ובחלקם אף נמנים עם חבריה. במכתבם מציינים האיגודים שבכך מפרה ישראל אמנות בינלאומיות עליהן היא חתומה.

בשבוע שעבר פורסם ב"זו הדרך" גינוי חריף שהוציאה הקונפדרציה הבינלאומית לכוונת ישראל לספח חלקים מהשטחים הפלסטיניים ולפגוע בזכויותיהם הלאומיות של הפלסטינים. "הקהילה הבינלאומית חייבת להתנגד למהלך בלתי חוק זה", נאמר בהודעה שפורסמה ברחבי העולם.

חד"ש קוראת להגברת המאבק נגד הסיפוח

בקריאה להגברת המאבק נגד הכיבוש והסיפוח יצאה ישיבת מזכירות חד"ש שנערכה בסוף השבוע (19.6) בשפרעם. מזכירות חד"ש על נס את הצלחת הפגנת האלפים היהודית-ערבית בת"א לציון 53 שנים למלחמת 1967. הפגנה זו הרימה קול זעקה נגד הכיבוש וההתנחלויות ונגד תוכנית הסיפוח שזוממת ממשלת נתניהו-גנץ להוציא לפועל בחודש יולי הקרוב, בתמיכת הממשל האמריקאי.

ההפגנה הגדולה בכיכר רבין, אותה יזמו מק"י וחד"ש יחד עם עשרות ארגונים ותנועות יהודיות וערביות, מצטרפת למאמצים רבים בזירה המקומית, האזורית והבינלאומית לבלימת תוכנית הסיפוח. המסר הפוליטי החשוב שביטאה ההפגנה הוא שהנצחת הכיבוש, העמקת מפעל ההתנחלויות והמעבר למשטר אפרטהייד דה-יורה הם אסון לא רק לעם הפלסטיני אלא גם לעם בישראל, וכי המפתח לשלום וליציבות בארץ ובאזור הוא סיום הכיבוש והכרה בזכויות העם הפלסטיני. עמדה זו היא קו פרשת המים בגיבוש בריתות דמוקרטיות רחבות נגד הכיבוש ונגד הפשיזם.

מזכירות חד"ש קראה לכל הכוחות בציבור היהודי והערבי – לרבות מרכיבי הרשימה המשותפת וועדת המעקב העליונה של הציבור הערבי – להגביר את המאבק המשותף נגד הכיבוש והסיפוח, בהיותו תנאי מהותי לכל התקדמות אמיתית בשאלות השוויון, הדמוקרטיה והצדק החברתי. המזכירות דנה בכמה הצעות להמשך המאבק בסיפוח.

מזכירות חד"ש הזהירה מפני התוכניות לעקירת עשרה כפרים בנגב, שמצטרפות למתקפה הגזענית בתחום הריסת הבתים והפקעת האדמות בגליל ובמשולש. המזכירות קראה להגברת המאבק הציבורי בתוכניות אלה ולחיזוק העמידה של התושבים בהגנה על אדמותיהם ועל בתיהם.

כמו כן ציינה מזכירות חד"ש כי ההסלמה של אירועי הפשיעה והאלימות בחברה הערבית מבטאת את חומרת המצב הכלכלי בעקבות משבר הקורונה, ואת שגשוגם של ארגוני הפשיעה, השוק האפור והסחר בנשק. המשטרה והממשלה ממשיכות במדיניות חוסר המעש שמטרתה לכרסם בחסינות החברתית של הציבור הערבי ובמוכנותו להיאבק נגד תוכניות השלטון. מצב זה מחייב להגביר את המאבק הציבורי ולהפעיל לחץ על הממשלה ועל המשטרה, בין היתר כדי להביא להחלטת ממשלה מחייבת למאבק בארגוני הפשיעה בחברה הערבית. המזכירות גינתה את האיומים והאלימות כלפי ראשי רשויות מקומיות ונבחרי ציבור, ואת הניסיונות להכפיף את הקופה הציבורית לגורמים עבריינים.

מזכירות חד"ש הזהירה מפני ניסונית השלטון ושופריו לנצל את האווירה הציבורית הקשה כדי להסיט את האחריות מהכתובת הנכונה. הפגיעה האמיתית בציבור תבוא מהגזרות הכלכליות של ממשלת נתניהו-גנץ נגד השכבות המוחלשות ונגד שכבות הביניים, מצמצום השירותים החברתיים ומהעלאת מחירי מוצרי צריכה בסיסיים, ובמקביל - מהענקת הטבות לבעלי ההון.

המזכירות התריעה גם מפני חקיקה אנטי-דמוקרטית ומפני העמקת מדיניות האפליה נגד הציבור הערבי בחסות משבר הקורונה. המזכירות ציינה את ההצלחות הנקודתיות של מאבקי עובדים ומאבקים דמוקרטיים, דבר המוכיח כי מול מדיניות הממשלה, רק דרך המאבק נושאת פירות.

מזכירות חד"ש בירכה את סניפי חד"ש ביפו ובתל אביב על ההחלטה לפרוש מהקואליציה העירונית על רקע התעקשות עיריית ת"א-יפו להמשיך בפגיעה בבית הקברות המוסלמי "אל-אסעאף". המזכירות קראה להגברת המאבק בפגיעות החוזרות במקומות הקדושים ובנכסי הווקף, שכן מדובר בחלק מזהותו וממורשתו ההיסטורית של העם הפלסטיני.

מזכירות חד"ש גינתה בתוקף את ההסתה הריאקציונית והמסוכנת נגד ח"כ עאידה תומא-סלימאן ונגד האמנית אמל מורקוס, בעקבות הלווית הרקדן איימן ספייה בכפר יאסיף ובהקשרים אחרים. מהכוחות העומדים מאחורי מתקפה ארסית זו הם סכנה לחברה כולה ומשרתים את השלטון. חד"ש מזהירה מפני ההשלכות ההרסניות של גישות חשוכות מעין אלה על אחדות הציבור הערבי ועל זהותו התרבותית.

רצח בכפר יאסיף: מאות הפגינו נגד אלימות

מאות הפגינו בסוף השבוע (20.6) בכפר יאסיף בעקבות רצח אדהם נאטור, בן 20. נאטור נורה למוות לאחר ויכוח על סכום כסף לא גדול. אמו, זינאת נאטור, אמרה לעיתונאים: "למה רצחתם את בני שאותו גידלתי במשך 20 שנה? באיזו זכות לקחתם את חייו? בני נרצח לא רחוק מתחנת המשטרה".

במהלך השבוע שעבר נרצחו ארבעה צעירים ביישובים הערביים תוך יומיים. המועצה המקומית כפר יאסיף, בראשות עו"ד שאדי שווירי (חד"ש), הזמינה את התושבים להשתתף במחאה.

על פי נתוני העמותה "אמאן", מתחילת השנה נרצחו 44 איש בחברה הערבית. מאז שנת 2000 נהרגו 1,454. מדובר בכ-60% ממקרי הרצח בישראל, בציבור המונה רק כ-20% מהאוכלוסייה הכללית. "מתחזק הרושם שרשויות המדינה משתפות פעולה עם כנופיות הפשע ועם סוחרי נשק. אין זו אוזלת יד אלא יד מכוונת", התריע מוחמד ברכה, ראש ועדת המעקב העליונה של הציבור הערבי בישראל.

על כך הוסיפה חברת הכנסת עאידה תומא-סלימאן (חד"ש – הרשימה המשותפת): "הממשלה הבטיחה כבר לפני יותר מחצי שנה שתכין תוכנית לאומית למאבק בפשיעה בחברה הערבית 'תוך 60 יום'. בינתיים אין תוכנית, ונראה שגם לא עובדים עליה". תומא-סלימאן חוששת שרצף הרציחות של הימים האחרונים קשור במצוקה החברתית שהוחמרה בחודשי המשבר הארוכים. "כאשר גובר המחסור בכסף ובעבודה, יש עלייה בפעילות של ארגוני הפשיעה", ציינה.

קבלו את

זו הדרך

מדי שבוע בדוא"ל

או בדואר רגיל

המעוניינים לקבל בדואר אלקטרוני, ללא תשלום, מתבקשים לשלוח כתובת דוא"ל אל: zohaderekh@gmail.com

המעוניינים לקבל בדואר רגיל, מתבקשים לכסות את הוצאות המשלוח באמצעות תרומה של 150 שקל בשיק לפקודת המפלגה הקומוניסטית הישראלית, ת"ד 26205 תל-אביב 6126102

חופש לסטודנטים הפלסטינים

עשרות סטודנטים יהודים וערבים הפגינו השבוע במגרש הרוסים בירושלים (22.6) בקריאה לשחרור הסטודנטים הפלסטינים העצורים במקום. את ההפגנה יזמה חד״ש סטודנטים, ובין משתתפיה היו גם חברי הכנסת איימן עודה, עאידה תומא-סלימאן, עופר כסיף ויוסף ג׳בארין (חד״ש).

בקריאה להפגנה שפרסמה חד״ש סטודנטים תחת הכותרת ״חופש לסטודנטים הפלסטינים״, נכתב: ״במהלך החודשים האחרונים אנו עדים להסלמה ברורה ומסוכנת שמובילים כוחות הכיבוש נגד הסטודנטים הפלסטינים בגדה המערבית הכבושה בכלל, ונגד הסטודנטים באוניברסיטת ביר זית בפרט. מתחילת שנת הלימודים נעצרו למעלה מ-80 סטודנטים פלסטינים, כי הכיבוש מבין שהסטודנטים הם חוד החנית במאבק של העם הפלסטיני לחירות ולעצמאות. מתקפה ממושכת זו נגד הפעילות הסטודנטיאלית הפלסטינית הגיעה לשיא בגל נוסף של מעצרים. הסטודנטים סובלים מתנאי מעצר איומים ומעינויים קשים במיוחד, לרבות: מניעת ביקורי עורכי דין וקרובי משפחה, והארכת מעצר בצווים מנהליים, בלי כתב אישום ובלי העמדה רשמית לדין, תוך הפרה בוטה של כל החוקים והנורמות הבינלאומיות. אנו מזמינים אתכם לקחת חלק במשמרת מחאה בסולידריות עם הסטודנטים הפלסטינים העצורים מול בית המעצר והחקירות ׳מגרש הרוסים׳ בירושלים, שם נתונים מאות סטודנטים וסטודנטיות למכבש העינויים והדיכוי, כאשר אשמתם היחידה היא - המאבק הצודק נגד הכיבוש.״

ההפגנה היא חלק מקמפיין סולידריות והעלאת מודעות רחב שמנהלים תאי הסטודנטים של חד״ש למען הסטודנטים באוניברסיטת ביר זית שבשטחים הכבושים, בה לומדים כ-15 אלף סטודנטים וסטודנטיות. בשל סגירת הקמפוסים בעקבות מגיפת הקורונה, חלק מרכזי מהקמפיין מתנהל ברשתות החברתיות.

יצוין כי בתחילת החודש (6.6) עצרו כוחות הכיבוש את הסטודנטית ליאן כאייד (22) מאוניברסיטת ביר זית במחסום זעתרה, כשהייתה בדרכה לרמאללה יחד עם אמה. יום לפני כן נעצר חברה של כאייד לספסל הלימודים ויסאם עווידאת, ומספר ימים לפניו נעצר הסטודנט יחיא אלקארוט (21), מזכיר ועדת ההכנות במועצת הסטודנטים באוניברסיטת ביר זית, בפריצה של הצבא לבית משפחתו בטול כרם.

ניכר כי המעצרים מכוונים במיוחד לשיבוש הפעילות הסטודנטיאלית בגדה המערבית הכבושה, ובמיוחד נגד פעילים מרכזיים באגודות הסטודנטים. במהלך חודש מאי נעצרו הסטודנטים עבד אלרחמן עלווי ומוחמד חסן מאוניברסיטת ביר זית. חסן שימש כמזכיר ועדת הכספים של מועצת הסטודנטים בביר זית. בתחילת החודש שחררו כוחות הכיבוש את הסטודנטית סמאח ג׳ראדאת לאחר תשעה חודשי מעצר בבתי הכלא של הכיבוש. חברתה שד׳א חסן (22) מרמאללה, נשיאת מועצת הסטודנטים באוניברסיטת ביר זית, שוחררה אף היא לאחרונה ממעצר בן חמישה חודשים.

הסטודנטים הפלסטיניים בכלל והסטודנטים באוניברסיטת ביר זית בפרט חשופים לתנאי דיכוי קיצוניים ולעינויים במהלך מעצרם וחקירתם. רבים מעינויים אלה מתרחשים ב״מגרש הרוסים״ הידוע לשמצה בירושלים. מקצת מעינויים אלה נחשפו עם פרסום עדותה של הסטודנטית מייס אבו גוש (22), בה סיפרה על העינויים שעונתה במהלך חקירתה. אביה של אבו גוש סיפר לאחר שחרורה בראיון לכלי התקשורת: ״אני לא מזהה את הבת שלי״.

בעדותה אמרה אבו גוש: ״סבבי החקירה נמשכו שעות ארוכות, אותן העברתי אזוקה לכיסא קטן בחדר קר מאוד״. אחרי שישה ימים החלה החקירה שכללה קשירה ב״תנוחת הבננה״ ובמצבי כריעה, בנוסף לסטירות, למכות ולמניעת שינה. החקירה הצבאית נמשכה שלושה ימים. אבו גוש אמרה שפעם אחת ניסתה לברוח מידי החוקרת והתיישבה באחת מפינות בית המעצר, אך החוקרת תפסה את ראשה של אבו גוש והחלה לחבוט אותו בקיר, בעטה באבו גוש בכוח רב, צעקה עליה וקיללה אותה במילים גסות.

כוחות הכיבוש הישראליים חצו את כל הקווים האדומים בהתנכלותם לתנועות הסטודנטיאליות הפלסטיניות. בין המקרים הבולטים הייתה חדירתם של מסתערבים לקמפוס אוניברסיטת ביר זית בתחילת מרס 2018 ומעצר יו״ר אגודת הסטודנטים עומר אלכסוואני, תוך שימוש בנשק בתוך הקמפוס. המעצר נערך יומיים לפני הבחירות לאגודת הסטודנטים בביר זית. במקביל למעצרו של אלכסוואני נעצרה גם אימו, בניסיון להפעיל עליו לחץ.

פעילי זכויות אדם בגדה המערבית הכבושה מציינים שרוב המעצרים מבוצעים לפי צווי מעצר מנהלי, ללא כתב אישום ברור, ורובם מסתיימים בשחרור הסטודנטים לאחר תקופה של כמה חודשים וזאת ללא הרשעה או הוכחת השתייכותם של הסטודנטים העצורים לארגונים האסורים על פי החוק הישראלי.

פרקטיקות אלה חושפות כיצד הופך הכיבוש את המעצר המנהלי לאמצעי עינוי וענישה כלפי סטודנטים הפעילים פוליטית. למעצרים הממושכים השפעה הרסנית על החיים האקדמיים ועל התפתחות לימודיהם של הסטודנטים בשל ההיעדרות הממושכת מהלימודים. נוסף לכך כמובן הלחץ הנפשי הכבד של העינויים ותחושת הנרדפות והאיום המתמדת שמלווה את מי שחווה מעצר.

יצוין כי למרות הדיכוי וההתנכלות לפעילותה, אוניברסיטת ביר זית נחשבת לאחת הטובות ביותר בעולם הערבי.

טארק יאסין

הצעות של שני חוקרים להתמודדות עם המשבר

אסטרטגיית יציאה שמאלית

משבר הקורונה גרר שלל התייחסויות, אך נדמה שיש כמה לקחים מהמשבר לגביהם כולם מסכימים. בשבועות האחרונים נראה שהדרישות למעורבות ממשלתית גבוהה יותר, לסולידריות חברתית ולתכנון כלכלי שלא מתחשב רק ברווח מאחדות עובדי תרבות, מפעילות פעוטונים, מובטלים ובעלי עסקים קטנים. סדרת מאמרים שפרסמו לאחרונה באתר "מדיום" פרופ' הנדריק ואגנאר (Wagenaar) ופרופ' ברברה פריינסק (Prainsack), שני מדעני מדינה בולטים בשמאל האירופי, מוקדשת ללקחים הברורים של המשבר. בסקירה שפרסמתי ב'פיגומים – כתב עת למחשבה סוציאליסטית עכשווית', סקרתי בפירוט את ניתוחם של השניים. ברשימה זו אעמוד על עיקרי הדברים.

יש סיבה לכך שהקורונה אוצרת בתוכה פוטנציאל לשינוי גדול: היא שמטה את הקרקע מתחת להנחת היסוד של הסדר הקיים – ההנחה שאי-אפשר לעצור אותו. משפט המיוחס לפרדריק ג'יימסון אומר שקל יותר לדמיין את סוף העולם מאשר את סוף הקפיטליזם. הקורונה, שהתיכה וחיברה את כל הדרישות והמאבקים, הוכיחה שאפשר אחרת. מצד אחד, הסתבר שאפשר פשוט לחלק כסף מהאוצר לעצמאים ולהפסיק את עבודת כל המפעלים המזהמים, כפי שדורשת כבר שנים התנועה הסביבתית. מצד שני, ראינו איך ממשלות ניסו לעקוב אחרי אזרחיהן דרך אפליקציות, ואיך מנהיגי הימין הפופוליסטי החדש בארצות הברית ובברזיל מכחישים את המדע תוך כדי המשבר וגוזרים בכך קטסטרופה על אומות שלמות. גם אם הכל יחזור לקדמותו, לרבים ברור עתה שלא רק שאפשר "להקפיא את הזמן", אפשר גם לשנות כיוון.

סדרת המאמרים מציגה שבעה פתרונות מנומקים, הנסמכים על ניתוח המשבר, זהות נפגעיו והשיטות להתמודד איתו:

1. **חיזוק התשתיות הציבוריות**: הקורונה פגעה קשה יותר בחברות עם שירותים ציבוריים מופרטים. ההוכחה המיידית היא שיעורי התמותה הגבוהים יותר בארה"ב, בה שירותי הבריאות פרטיים, מאשר במדינות סוציאל־דמוקרטיות. אך פערים קיימים בתחומים נוספים. בחסות הקורונה נטשו הסטודנטים הזרים את ספסלי הלימודים בבריטניה, כך שאוניברסיטאות העילית האנגליות מתחננות לתמיכה ציבורית מהמדינה – וזאת לאחר שנים ארוכות בהן הובילו את הפרטת ההשכלה הגבוהה במדינה. בגרמניה, שם ההשכלה הגבוהה היא משאב ציבורי, בעיה כזאת כלל לא עלתה.

2. **דיור כמוצר ציבורי**: קורת גג היא זכות, לא סחורה, ותנאי מחייה ירודים הופכים בעת מגיפה סכנה לבריאות הציבור. המחברים לא טוענים שיש להוריד את מחירי הדירות, אלא טענה מהותית יותר: בעלות על דירה אינה צריכה להיות תנאי לדיור יציב. בצד המאבק להוזלת דירות, צריך להגן באופן נרחב על שוכרים. צעדים אפשריים למטרה זו כוללים מיסוי נרחב על דירות להשקעה, ובאופן רדיקלי יותר – איסור על בנקים לגבות פרעון משכנתא שיעלה על שיעור מסוים מהמשכורות השנתית של שוכרי הדירות. איסור זה יגביל הן את מחירי הדירות והן את עושק הציבור בידי הבנקים, וכפועל יוצא מכך יוריד גם את שכר הדירה.

3. **עתיד העבודה**: בסדר הקפיטליסטי הנוכחי מבוססת העבודה על אי־וודאות: את הקביעות במשרה מלאה ובחוזה קיבוצי החליפו שברי משרות, עבודות זמניות, העסקה קבלנית ושאר צורות ניצול, שמשמעותן היא שכר נמוך וביטחון תעסוקתי נמוך מאוד, וכתוצאה מכך בעתות משבר קל יותר לפגוע בעובדים. ואגנאר ופריינסק מזכירים שתי רפורמות אפשריות בעולם העבודה, המבטיחות קיום מינימלי גם ללא תעסוקה. הראשונה, אותה הגו פמיניסטיות מרקסיסטיות בשנות ה־70, היא תשלום עבור עבודות הבית. השנייה היא הכנסה בסיסית אוניברסלית – פתרון שבגרסתו השמאלית משמעותו תשלום חודשי של המדינה לאזרחיה, שאינו מותנה בדבר ולא מחליף קצבאות אחרות.

4. **שיקום משרדי הממשלה**: הפקידות זקוקה לחיזוק סמכויותיה מול ההון הפרטי. תוך עידוד יצירתיות והכשרה ראויה של עובדי המגזר הציבורי, אפשר יהיה להפוך את שלטון נערי האוצר על פיו וליצור שירות ציבורי מצוין הקשוב לאינטרס הציבורי, בניגוד לחברות פרטיות.

5. **אחריות תאגידית**: המחברים מציעים לנקוט מגוון צעדים מול חברות הענק: הפשוט ביותר הוא מיסוי הולם, אך החשוב ביותר הוא דמוקרטיזציה של מקומות העבודה ושל טיב הבעלות על חברות. צעד נוסף הוא גדיעת הקשרים האינטימיים בין האליטות העסקיות, הפיננסיות והפוליטיות, אשר באים לידי ביטוי בין השאר במעבר פקידים בכירים למגזר הפרטי.

6. **הדפסת כסף**: תוך התנערות ממיתוסים שקריים על סימטריה בין חובן של מדינות לחוב של משקי בית, מציעים המחברים שהממשלות יחזרו לשלוט במחזור המטבע שלהן דרך הדפסת כסף, וכך ינהלו באופן הדוק יותר את הכלכלה ברגעי משבר. בדרך זו יצומצם גם כוחו של המגזר הפיננסי, המייצר בועות כלכליות ואינו מפוקח כראוי. ניתן לעשות זאת באמצעות הנפקת כסף חדש לאזרחים ("כסף מהליקופטרים"), או דרך הנפקת אגרות חוב ציבוריות, שיטה עדיפה בעיני המחברים.

7. **חברה בת־קיימא**: ללא שינוי רדיקלי, הקורונה תתגלה כסנונית הראשונה בסדרת אסונות שינבעו ממשבר האקלים, ויעמידו בסכנה את עצם קיומו של העולם. קיימות הצעות מפורטות ופרקטיות בתחום זה. הידועה בהן היא "גרין ניו דיל". ראוי גם להזכיר עניין אותו המחברים משמיטים: נגיף הקורונה התפרץ כתוצאה מאכילת מזון מן החי, במקום שמקיים פיקוח מועט על טבח בעלי־חיים למטרות מאכל. מי יודע, אולי אם תעשיית המזון בווהאן הייתה עוברת טרנספורמציה סביבתית, לא הייתה בכלל קורונה.

בשונה מהתוכנית החברתית להתמודדות עם הקורונה בישראל שפרסמה מק"י, הצעות המחברים אינן תכנית עבודה מיידית אלא קווי יסוד של אוטופיה ריאלית. יש פער גדול בין הדרישות הנקודתיות והצנועות שלנו כמפלגה – למשל, העלאה זמנית של כל הקצבאות ב-20%, סעיף חשוב בתוכנית – לחזון התיאורטי בשמו אנו פועלים, הכולל את ביטול הבעלות הפרטית על אמצעי הייצור ואת ביטול הפערים החברתיים. הטקסט של ואגנר ופריינסק, "הנורמלי החדש: העולם אחרי וירוס הקורונה", מאלץ אותנו להגביה עוף בדרישותינו, ובו בזמן לפרוט את חזוננו לאמירות קונקרטיות. רבים שוכחים שגם "המניפסט הקומוניסטי" כולל עשר דרישות שנועדו לארצות המתקדמות, ואשר ממוקמות גם הן בטווח זה שבין מצע פוליטי לחזון מופשט.

גולי דולב-השילוני

חברי חד"ש בהפגנה ביפו בשבוע שעבר. מימין לשמאל: אמיר בדראן, מוריד פריד, ח"כ יוסף ג'בארין, עומר סיקסק (צילום: אל-אתיחאד)

חד"ש פורשת מהקואליציה בתל אביב

נגד הרס יפו

בתום שנה וחצי של מאבקים למען התושבים בתוך הקואליציה, אני וחברתי מוריה שלומות מצטרפים לחברתנו שולה קשת באופוזיציה במועצת העירייה.

למועצת עיריית ת"א-יפו נבחרתי לפני ארבע שנים בדיוק – ביוני 2016. הייתי לחבר מועצה אחרי שנים של פעילות בארגונים קהילתיים ביפו ומאבקים על זכויות התושבים.

אירוע הכניסה שלי לתפקיד, אותו מילאתי ברוטציה עם חברת המועצה שלי דביר, התקיים ב"בית אחותי" שבדרום ת"א. בשנתיים וחצי שנותרו עד סוף הקדנציה המשכתי בתפקידה של שלי כאופוזיציה לממסד העירוני של חולדאי.

נכנסתי למועצת העירייה כדי לקדם את הנושאים החשובים לתושבי יפו בכלל, ולקהילה הערבית שחיה בה בפרט, ולהיאבק למען כל הקהילות והתושבים המוחלשים בעיר. פעלתי כדי לחזק את מערכת החינוך ביפו הסובלת מקשיים רבים – בפרט החינוך הערבי והחינוך המיוחד; פעלתי כדי לקדם פרויקטים של דיור בר-השגה, על מנת להיאבק בג'נטרפיקציה ובהגירה של תושבי יפו הערבים אל מחוץ לעיר; פעלתי כדי לקדם מדיניות חברתית וסולידרית לתושבים ולבעלי עסקים בעיר.

תושבי העיר ספגו השנה סדרה של אסונות: השיטפונות בחורף הסבו נזקים לתושבים ולעסקים רבים בעיר ולמותם הטראגי של דין שושני וסתיו הררי; משבר הקורונה החמיר את המשבר החברתי שבא בעקבותיו; וחסימת רחובות ראשיים עקב עבודות הרכבת הקלה.

בכל המקרים האלה התחמקה העירייה מאחריותה לכל התושבים: לא הציגה מדיניות הוגנת של פיצויים לתושבים אחרי השיטפונות, לא סיפקה פתרונות ראויים וסבירים לסגירת שדרות ירושלים ולעסקים לאורכן, לא מקדמת תוכניות נחוצות לדיור, לחינוך ולביטחון שהקהילה הערבית ביפו כל כך צריכה כדי להמשיך ולחיות בעיר.

במקום זאת ממשיכה העירייה לקדם פרויקטים שרק יפגעו בתושבים: הרס גינת לוינסקי, גירוש תושבי שכונת אבו-כביר ללא פיצויים ראויים, ועוד רבים אחרים.

הסיפור של בית הקברות "אלאיסעאף" הוא דוגמה להתנהלות כזאת. במקום להיכנס לדיאלוג פתוח עם הקהילה הזועקת נגד הרס בית הקברות; במקום להקשיב לנו, חברי המועצה המתנגדים לתוכנית הזאת; בחר הממסד העירוני להמשיך בהרס על אפם ועל חמתם של התושבים. חולדאי רואה איך תושבי יפו מוחים ברחובות וסופגים אלימות קשה מידי המשטרה, ובוחר לשתוק ולהמשיך בשלו.

הממסד העירוני רואה את יפו בתור עוד רובע מוחלש של העיר ת"א, אבל כדי לתת מענים אמיתיים לצרכים של יפו צריך להבין שיפו היא עיר בפני עצמה, עם היסטוריה, תרבות וקהילה. צריך להבין שיפו היא עיר שחיים בה יהודים וערבים יחד, ותושביה הערבים הם מיעוט לאומי עם צרכים ורצונות. הממסד העירוני פשוט אינו רואה את זה.

ישנם בעירייה אנשים טובים רבים הרוצים לעבוד למען התושבים. אבל, לצערי, המדיניות שמעוצבת בלשכת ראש העירייה היא מדיניות שלא רואה את התושבים, שמפקירה את השכונות ואת יפו, שזונחת את חסרי הדיור לכוחות השוק. ראיתי פעם אחר פעם, איך החלטות קריטיות מתקבלות ללא דיאלוג איתנו, חברי המועצה, ללא הקשבה לקהילות בהן נוגעות ההחלטות, ופעמים רבות גם ללא הקשבה לגורמים בכירים בעירייה שדעתם שונה מזו של ראש העירייה.

בחלק מהנושאים הצלחתי, ובהרבה מהדברים לא מספיק. עזרתי לתושבים רבים לפתור בעיות נקודתיות והצלחתי גם לקדם פתרונות רוחביים מסוימים, אבל ההשפעה על הסוגיות הגדולות הייתה אפסית. אחרי שנה וחצי של מאמצים ועבודה, כשהעירייה מובילה מהלך בריוני ביפו – החלטנו שעד כאן.

בתום דיונים לאורך השבוע האחרון, החלטנו בסניפי חד"ש ביפו ובת"א, בהתייעצות ובתיאום עם חברתי מוריה שלומות, שאין לנו מקום בקואליציה של חולדאי. אם אנחנו לא מצליחים לחולל שינויים אמיתיים כחלק מהקואליציה ולהימנות באמת עם קבלי ההחלטות, ניאבק מבחוץ.

אז מה עכשיו? אני אמשיך לעבוד למען התושבים מול כל הגורמים הרלוונטיים בעירייה ולקדם את הנושאים שעבדתי עליהם בעבר. אני צופה המשך שיתוף פעולה ענייני עם כל הגורמים המקצועיים בעירייה למרות שאהיה באופוזיציה.

אמשיך להיות כתובת לתושבים מיפו ומתל-אביב בכל מקרה שנדרשת עזרה מול העירייה. אוביל, יחד עם חברותי שולה קשת ומוריה שלומות, מאבק יהודי-ערבי של הקהילות המוחלשות למען עיר צודקת יותר, שוויונית יותר, ודמוקרטית יותר.

אמיר בדראן

בחיפה יציבו מצלמות בשכונות

בחודשים הקרובים תפרוס עיריית חיפה רשת מצלמות אבטחה בשכונות הדר, ואדי ניסנאס, העיר התחתית וחליסה, כאשר מכרז לפריסתן של המצלמות אמור להתפרסם בימים הקרובים – כך מסר יו"ר סיעת חד"ש במועצת העיר רג'א זעאתרה. השבוע (20.6) התכנסה ועדת הביטחון העירונית לבקשתו של זעאתרה בעקבות רציחתו של ח'ליל עבד אל-פתאח ח'ליל בחליסה לפני כשבועיים. יצוין כי באותו יום הפגינו תושבי השכונה מול תחנת המשטרה במחאה על אוזלת ידה של המשטרה בהתמודדות עם האלימות.

יו"ר הרשימה המשותפת, ח"כ איימן עודה (חד"ש), שהשתתף במחאה, הצביע על עומק ההפקרות המשטרתית: "נאסר נעימה, 14.8.05 - לא פוענח; נור נעימה, 29.7.06 - לא פוענח; זיאד שינאווי, 1.2.10 - לא פוענח; רוואד בסתוני, 11.1.06 - הנאשם זוכה כהגנה עצמית; אשרף אבו כליב, 11.11.15 - לא פוענח; גיא כפרי, 3.1.17 - פוענח באותו היום; ח'ליל ח'ליל, 10.6.20 - לא פוענח".

על סכנות הלאומנות החיסונית

מאות חיסונים לקורונה נמצאים כעת בפיתוח. הדרך בה יחולקו החיסונים לאוכלוסיית העולם בבוא הזמן אינה ברורה עדיין. ממשלת ארצות הברית ציינה כבר פעמיים, כי ברצונה להבטיח לעצמה גישה מועדפת לחיסון. מדינות אחרות, כולל הודו ורוסיה, נקטו עמדות דומות. דרישת ההעדפה הזאת לשוקי-בית נודעת בשם "לאומנות חיסונית". כחוקרת במרכז ללימודים של דיני בריאות באוניברסיטת סנט לואיס, אני עוקבת אחרי המרוץ לחיסון מפני הקורונה. הגעתי למסקנה שלאומנות חיסונית מזיקה לנגישות שוויונית לחיסונים – ובאופן פרדוקסאלי מזיקה גם לארה"ב עצמה.

לאומנות חיסונית היא מדיניות לפיה המדינה פועלת להבטיח מנות חיסון לאזרחיה או לתושביה על חשבון זמינותן למדינות אחרות. הדבר נעשה באמצעות הסכמי קנייה מראש בין ממשלה ליצרן חיסונים. במרס נפגשו נציגי הבית הלבן עם אנשי חברת CUREVAC, חברה ביו-טכנולוגיה גרמנית המפתחת חיסון נגד קורונה. לפי הדיווחים, ממשלת ארה"ב בדקה את האפשרות להבטיח לעצמה זכויות בלעדיות על החיסון. דיווחים אלה הניעו את ממשלת גרמניה להגיב כי "גרמניה אינה למכירה". ראש המטה של אנג'לה מרקל הצהיר מיד כי יש להנגיש את החיסון שפותח בגרמניה לגרמניה ולעולם. ב-15 ביוני הודיעה ממשלת גרמניה כי תשקיע 300 מיליון יורו ב-CUREVAC תמורת 23% ממניות החברה.

באפריל הודיע מנכ"ל חברת SANOFI, חברה צרפתית שקיבלה מימון חלקי מרשות המחקר והפיתוח למחקרי ביו-רפואה מתקדמים בארה"ב, כי לארה"ב שמורה "הזכות הגבוהה ביותר להזמנה מוקדמת" של החיסון. בעקבות זעקה ציבורית ולחץ מצד ממשלת צרפת שינתה SANOFI את עמדתה ואמרה כי לא תנהל משא ומתן על זכויות עדיפות עם שום מדינה.

בהודו, מפתח מכון SERUM המצוי בבעלות פרטית את אחד ממוצרי החיסון המובילים לקורונה. המכון אותת כי אם יצליח בפיתוח החיסון, יופצו מרבית ערכות החיסון הראשונות בתחומי הודו. בו-זמנית בחרה הודו, בצד ארה"ב ורוסיה, שלא להצטרף לתוכנית שהשיק ארגון הבריאות העולמי לקידום שיתוף פעולה בין מדינות בפיתוח ובהפצה של חיסונים ושל טיפולים נגד קורונה.

ממגיפת השפעת למגיפת הקורונה

הלאומנות החיסונית לא הופיעה עם משבר הקורונה. בשנת 2009, בשלבים המוקדמים של מגפת השפעת, חתמו כמה מדינות עשירות על הסכמי קדם-רכישה עם חברות תרופות. באותה תקופה העריכו כי בתרחיש הטוב ביותר, המספר המרבי של מנות החיסון שניתן לייצר בעולם יהיה 2 מיליארד מנות. ארה"ב לבדה ניהלה משא-ומתן והוכרה זכותה לקנות 600,000 מנות. כל המדינות שניהלו משא ומתן על הזמנות קדם-רכישה היו כלכלות מפותחות. רק כאשר החלה מגפת 2009 להירגע והביקוש לחיסון ירד, הציעו מדינות מפותחות לתרום מנות חיסון לכלכלות עניות יותר.

ההשפעה המיידית ביותר של הלאומנות החיסונית היא החלשת מדינות עניות, שסובלות ממילא מהיעדר משאבים וכוח מיקוח. היא מונעת מהאוכלוסייה בדרום הגלובלי גישה למוצרי בריאות-ציבור חיוניים בעת צורך דחוף ביותר. במצב קיצוני היא מקצה חיסונים לאוכלוסיות בסיכון בינוני במדינות עשירות לפני אוכלוסיות בסיכון גבוה יותר בכלכלות מתפתחות. לאומנות חיסונית מנוגדת גם לעקרונות היסוד של פיתוח חיסונים ובריאות ציבור גלובלית. מרבית הפרויקטים לפיתוח חיסונים כיום כוללים גורמים ממדינות רבות. בחיסונים מודרניים ישנם מעט מאוד מקרים בהם יכולה מדינה אחת לטעון שהיא המפתחת היחידה של החיסון. אפילו היה זה אפשרי, הקורונה מוכיחה כי בריאות ציבור גלובלית היא חסרת גבולות. פתוגנים עוברים ברחבי העולם. תגובות מוסדות של בריאות הציבור להתפרצויות, הכוללות את פריסת החיסונים, חייבות להכיר במציאות גלובלית זו.

ארה"ב ידועה לשמצה במחירי התרופות הגבוהים שלה. האם ראוי שממשלת ארה"ב תשיג זכויות בלעדיות על חיסון שעלול להיות מתומחר גבוה מדי? מחיר כזה עלול לגרום לכך שאזרחים ותושבים אמריקאים שאינם מבוטחים כלל או שמבוטחים באופן חלקי לא יקבלו גישה לחיסון. כאשר מתמחרים מוצר חיוני מעל ליכולתן של אוכלוסיות לקנות אותו, אי-יכולת זו עולה בחיי אדם. לא מדובר בתרחיש היפותטי. שר הבריאות של ארה"ב, אלכס אזר, אמר לקונגרס כי הממשלה לא תתערב כדי להבטיח חיסונים נגד קורונה בארה"ב. אזר אמר כי ממשלת ארה"ב רוצה שהמגזר הפרטי ישקיע בפיתוח ובייצור החיסונים; לדבריו, אם ארה"ב תקבע מחירים, חברות עשויות שלא להשקיע כיוון שייצור החיסונים לא יהיה רווחי. השקפה זו גררה ביקורת רבה, בין השאר משום שמשלמי המסים האמריקאים מממנים חלק ניכר מהמחקר ומהפיתוח של החיסונים בארה"ב. יתר על כן, כפי שהראו חוקרים, יש הרבה הטבות רגולטוריות ותמריצים אחרים הזמינים באופן בלעדי לחברות תרופות.

חיסונים לכל?

אם חיסונים נגד קורונה לא יהיו ברי-השגה לזקוקים להם, ההשלכות יהיו חמורות במיוחד עבור אוכלוסיות עניות ומודרות. הקורונה כבר גבתה מחיר גבוה יותר בחיי אדם בקרב אוכלוסיות שחורות ולטיניות בארה"ב. ללא גישה נרחבת לחיסון, ימשיכו אוכלוסיות אלה לסבול יותר מאחרות מעומס מחלות מיותר, מבעיות כלכליות ומתמותה.

הלאומנות עומדת בסתירה לעקרונות בריאות הציבור העולמיים. עם זאת, אין בחוקים בינלאומיים הוראות המונעות הסכמי טרום-רכישה כמו שתוארו לעיל. אין שום דבר שגוי, מהותית, בהסכמי טרום-קנייה כשלעצמם. בדרך כלל חיסונים אינם מניבים רווח כמו מוצרים רפואיים אחרים. הסכמי-טרום-קניה, אם נעשה בהם שימוש נכון, יכולים אפילו להוות תמריץ לחברות לייצר חיסונים.

אני רואה בלאומנות החיסונית שימוש לרעה בהסכמים הללו. אסור לחוזים לגבור על נגישות שוויונית למוצרים של בריאות-ציבורית גלובלית. אני מאמינה שמדינות מפותחות צריכות להתחייב להימנע מאגירת חיסונים לאוכלוסיותיהן במהלך משברים בתחום בריאות הציבור. הגישה של ארגון הבריאות העולמי היא נקודת מוצא למדינות לבחון גישות שיתופיות במהלך המגיפה הנוכחית. אבל צריך לעשות יותר. על מוסדות בינלאומיים לתאם משא ומתן לפני המגיפה הבאה כדי ליצור מסגרת לגישה שוויונית לחיסונים במהלך משבר. שוויון פירושו נגישות זמינה לאוכלוסיות ברחבי העולם, ללא קשר לגיאוגרפיה ולגיאופוליטיקה.

אנה סנטוס-רוטשמאן

"דה קונברסיישן" / תרגם: **אבישי ארליך**

הקולקטיב הספרותי של המו"לים הקטנים

שבוע הספר העברי בוטל השנה בשל מגיפת הקורונה. במקומו נערכו בשבועיים האחרונים שני ירידי ספרים, ברחובות ובקיבוץ עין חרוד, ביוזמת "הקולקטיב הספרותי" שהקימו הוצאות הספרים העצמאיות. הקולקטיב נאבק במו"לים הגדולים, ובייחוד נגד שתי רשתות השיווק הגדולות "סטימצקי" ו"צומת ספרים", הדוחקות את ספריהן של ההוצאות הקטנות אל מחוץ למדפים.

הסיבה לביטול שבוע הספר הייתה כאמור נגיף הקורונה, אולם דווקא ההישארות בבית בגלל הנגיף והצורך להגיע אל קהל הקוראים היו הזרז להקמת התארגנות המו"לים הקטנים. ספריהם של אלה ממעטים להופיע ברשימות רבי המכר אך משפיעים על סדר היום הספרותי והרעיוני בישראל.

הקולקטיב הספרותי הוא התארגנות של 11 הוצאות לאור שהציבו לעצמן כמטרה את הגברת המודעות לקיומה של המו"לות העצמאית המגוונת, את הידוק הקשר עם קהל קוראי הספרים והספרות האיכותית ואת עידוד הסחר ההוגן.

ההוצאות החברות בקולקטיב הן: **אסיה** – הוצאת ספרים לספרי עיון, פרוזה, ביוגרפיה, אמנות, הדרכה, ילדים ונוער, תרגום ומקור; **אפרסמון** – ספרות יפה מתורגמת מסוף המאה ה-19 עד מחצית המאה ה-20; **בבל** – הוצאה לאור ותיקה המתמקדת בספרות עכשווית ומודרנית בתחומי העיון והפרוזה.; **לוקוס** – הוצאה לאור לספרות יפה מרחבי העולם, פרוזה עכשווית, קלסיקות מודרניות, שירה, תיאטרון, ספרי ילדים, נוער והגות, תרגום ומקור; **סיאל** – המתמחה בספרי מדע בדיוני ופנטזיה בצד ספרות עכשווית עברית ומתורגמת; **עוץ** – ספרי ילדים ונוער מתורגמים, קלסיקות נשכחות ו"קלסיקות בהתהוות"; **פרדס** – הוצאה לאור חיפאית המתמחה בספרות מקור: עיון, פרוזה, שירה; **קרן** – ספרי ילדים ונוער מרחבי העולם, ספרות יפה למבוגרים, קלסיקות מודרניות ורומנים גראפיים, מקור ותרגום; **רימונים** – לספרות יפה ולשירה קלאסית מתורגמת. מתמחה גם בספרי ילדים ונוער – מקור ותרגום; **תמיר** – המתמחה בספרות יפה, עכשווית וקלאסית, מתורגמת מאנגלית ומצרפתית ובספרות פנטסטית מתורגמת למבוגרים ולנוער; **ותשע נשמות** – הוצאה לאור השמה דגש משמעותי בהענקת קול עברי לספרות הלטינו-אמריקאית "הפריכה, החריפה, הממציאה את עצמה מחדש בכל רגע, בקצב הולך וגובר ובטמפרמנט גבוה".

נ"ע

בטכניון הוקם ארכיון האדריכלות הערבית

בחממה החברתית של הטכניון הוקם ארכיון האדריכלות הערבית. זה פרויקט ייחודי, במסגרתו אוספים סטודנטים מהפקולטה לארכיטקטורה ובינוי ערים בטכניון מידע היסטורי ופיזי על אודות המורשת האדריכלית הערבית בארץ מאמצע המאה ה-19 ועד ימינו. איסוף החומר מתבצע במהלך קורס סמסטריאלי בו נחשפים הסטודנטים לשיטות תיעוד ולמושגי יסוד כגון מסורת, מורשת, אדריכלות עתיקה ומודרניזם.

באתר שהקים הארכיון ניתן "לסייר" בשכונות ובמבנים ערביים-פלסטיניים בחיפה, ביפו, בלוד, בטייבה, בשפרעם, בנצרת ובקלנסואה. מרכזת הארכיון, רונית פיסו, מסרה: "מטרת הקורס היא למנף את תהליך הלימוד של הסטודנטים על מנת להרחיב את גוף הידע העוסק בביטוייה הפיזיים של התרבות הערבית האזורית כנדבך מרכזי במורשת המקומית. תוצרי הקורס מצטרפים לארכיון המנגיש לציבור הרחב את הידע שנצבר".

כל עבודה במסגרת הקורס מתמקדת ברחוב, במבנה או באתר אחד. היעדרו של ארכיון מסודר בנושא הוא אתגר משמעותי, המחייב את הסטודנטים לאתר מקורות שונים ומגוונים, לרבות ראיונות עם אנשים ובני משפחתם, ואיסוף תמונות, מפות ומסמכים מתוך אלבומים ואוספים פרטיים. אלה מגובים בהיכרות עם המחקר העכשווי על אדריכלות ונוף במרחב הערבי, ובחקירה ובתיעוד פיזי בשטח. העבודות מבקשות לזהות טיפולוגיות אופייניות לאדריכלות של המרחב הערבי-פלסטיני העירוני והכפרי לאורך המאה ה-20: בתי אחוזות, גנים ובוסתנים, וילות עירוניות, בתים משותפים, מרחבים ובנינים ציבוריים ודתיים.

העבודות בוחנות גם את האדריכלות שהתפתחה במזרח התיכון במאה ה-20 כחלק ממערך של מעברי ידע, השפעות אימפריאליות (עות'מאניות ומנדטוריות בריטיות) ובהשפעת תמורות חברתיות, כלכליות ופוליטיות.

שירי מחאה: קו העוני במאה העשרים ואחת

ייתכן שבהשפעת מאבקם של העובדים והאמנים בענף התרבות, או אולי בעקבות העמקת העוני והאבטלה, הוציאו לאחרונה שני יוצרים ותיקים שירי מחאה ממעמקי המגירות: "קו העוני במאה העשרים ואחת" של מיקי גבריאלוב (71) ו"דחלילים" של קובי אוז (50) בביצוע להקת "טיפקס". השירים הושמעו לראשונה לפני מספר שבועות והפכו ללהיטים חמים ברשתות החברתיות.

"איש חדשות שמעצים את הפחד, איש ביטחון שמסמן את היעד, איש ציבור שמפעיל את היח"צ, איש פרסום שמשווק את הנחת, פוליטיקאי שמפריד את היחד ומציל את התחת שלו", אומרות מילות השיר החדש של אוז.

כן להכרה - לא לעקירה

מאות אזרחים ערבים-בדואים הפגינו השבוע (22.6) בקריית הממשלה בבאר-שבע. הם מחו נגד מדיניות האפליה וההתעמרות של ממשלת הימין, וזאת במסגרת המחאה שיזמה ועדת המעקב העליונה של האזרחים הערבים בישראל. בין משתתפי ההפגנה: יו"ר ועדת המעקב, מוחמד ברכה, וחברי הכנסת של חד"ש ברשימה המשותפת איימן עודה, יוסף ג'בארין ועופר כסיף.

ועדת המעקב החליטה לפתוח בצעדי מחאה בעקבות התוכנית להרוס עשרות בתים של תושבים ערבים-בדואים (ר' גיליון מס' 25 של "זו הדרך").

ח"כ ג'בארין מסר: "לתושבים הערבים-בדואים בנגב הזכות לחיות בכבוד ובשוויון, אך המדינה ממשיכה לפנות אליהם באמצעות דחפורים. הפגנו מול קריית הממשלה בבאר-שבע נגד מדיניות הגירוש, ההפקעות, ההריסות וצווי הפינוי שהפכה שגרה ביישובי הנגב, ובייחוד נגד תוכנית ההפקעה של אדמות הכפר ח'רבת אלווטן. אנחנו דורשים – כן להכרה, לא לעקירה."

ח"כ כסיף הוסיף: "הערבים-בדואים בנגב לא הקימו ישובים על אדמות מדינה; זו המדינה שקמה על אדמותיהם. כבר שנים הממשלה רודפת אותם, הורסת את כפריהם ובתיהם ומגרשת אותם. גם היום חיים עשרות אלפים ללא מים זורמים וחשמל, ודרישתם היא הבסיסית והצודקת ביותר: חיים בשוויון ובכבוד בבתיהם ועל אדמותיהם". יצוין שח"כ כסיף ביקר באותו יום בח'רבת אלווטן. בנאומו בהפגנה בבאר שבע אמר: "כמו בכל הנגב, חיים שם ללא חשמל ומים זורמים, כאזרחים סוג ד' במדינה גזענית. נמשיך להיאבק להסדרת כל היישובים הערביים בנגב. זו זכותם הבסיסית של האזרחים."

מחאת הנשים נגד תוכנית הסיפוח

כ-200 נשים מתנועת נשים עושות שלום הפגינו בשבוע שעבר (18.6) בצומת עזריאלי בתל אביב נגד תוכנית הסיפוח של ממשלת הימין וחסמו את מחלף השלום המוביל לנתיבי איילון, תוך שהן קוראות "הסיפוח חוסם את השלום". לאחר מכן צעדו הנשים לקריית הממשלה הסמוכה, שם נאמו וקראו לממשלה "להרים את הכפפה ולהביא ליציבות אזורית ולהסכם מדיני".

בהודעת שפרסמה התנועה נאמר שההפגנה נערכה "12 יום לפני תאריך היעד לתחילת הסיפוח. יצאנו לרחוב כדי לעצור את הסיפוח, כדי להגן על החיים, להגן על הבית, להגן על ילדינו. אנו קוראות בקול גדול לממשלה החדשה: עצרו את הסיפוח! התחילו בתהליך מדיני!".

בהפגנה נמסר כי התנועה תמשיך ליזום פעולות מחאה נוספת נגד הסיפוח, תוך שיתוף חברות כנסת ונציגות של ארגונים נוספים, בהם ארבע אימהות, מחשבות של שלום, רבנים לזכויות אדם ועוז ושלום.

הפגנה ערבית-יהודית נוספת תחת הכותרת "לא לכיבוש ולסיפוח, כן לשלום ולדמוקרטיה", נערכה בסוף השבוע (19.6) בשעות הצהריים בכניסה לכפר קרע. "כולנו עומדים יחד במחאה משותפת נגד הסיפוח ונגד הכיבוש", מסרו המארגנים - "אזרחים למען שלום ודמוקרטיה בוואדי עארה".

צדק לאיאד, צדק לעיסאוויה
די לאלימות המשטרה!
הפגנה ביום שישי, 26.6, 14:00
התכנסות בתחנת הדלק בכניסה לשכונה

צעדת העובדים הסוציאליים בי-ם
יום חמישי, 25.6, בשעה 09:00, יציאה מגשר המיתרים לעבר קריית הממשלה; עצרת מול האוצר בשעה 11:00

הפגנת הנוער נגד הסיפוח
מול ביתו של שר הביטחון בני גנץ
יום חמישי, 25.6, 18:00, טללים 7, ראש העין

מועדון קולנוע בגדה השמאלית
מחוז הייל, הבוקר, הערב - ראמל רוס
2018, ארה"ב (אנגלית; כתוביות באנגלית)
מוצ"ש, 27.6, 20:00, אחד העם 70, ת"א

פורום העובדים של חד"ש ת"א-יפו
מפגש פעילים לדיון בהעמקת האבטלה, בהמשך המאבק בתאונות עבודה ובמאבקי שכירים
יום חמישי, 2.7, 20:00, אחד העם 70, ת"א

חד"ש תל אביב
"כסף, למה בעצם?"
פרק תשיעי בפודקאסט 'גל חד"ש'
בהשתתפות ד"ר **נועם יורן**, אוניברסיטת בר-אילן
הפודקאסט זמין להאזנה ביוטיוב, בספוטיפיי, באפל מיוזיק, בסאונד קלאוד, בגוגל פודקאסט ובפוקט קאסט

החזית הדמוקרטית לשלום ושוויון - חד"ש
איחולים חמים לחברים נועה לוי וגלעד מישר לנישואיהם

מק"י - הוועד המרכזי
מברכים את חברינו נועה לוי וגלעד מישר לרגל חתונתם

ת"ד 26205, ת"א 6126102, טל' 03-6293944, פקס 03-6297263, info@maki.org.il
אתר מק"י : www.maki.org.il , אתר חד"ש : www.hadash.org.il